

KALLIKLÉSZ: Márpedig ezt mondd, Szókratész! Dehát hogyan lehetne az ember boldog, ha szolgálja valakinek? Nem, nem, a természet rendje szerint nem ez a szép és jogos. Aki jól akar élni – most kertelés nélkül fogok beszélni -, az vágyait nem fékezi, hanem hagyja nagyra (492) nőni; elég bátor és okos ahhoz, hogy ki is tudja őket elégteleníteni, akármilyen nagyok és előteremtse nekik, amit csak kívánnak. Mindez a tömeg számára nem lehetséges. Ezért a tömeg megbélyegzi az ilyeneket: mivel szégyenli, hogy ő nem képes erre, megpróbálja rejtgetni saját tehetetlenségét, s ezért, mint már említettem, csúnya dolognak nyilvánítja a féktelenséget, szolgasorba kényszerítvén ezáltal a természettől kiválóbb embereket; tehát a tömeg, mivel vágyai betöltésére nem ké- (b) pes, saját tehetetlensége folytán | a józanságot és az igazságosságot kénytelen dicsérni. Azok szemében, akiket a sors királyok fiává tett, vagy a természet eleve zsarnokságra vagy uralkodásra alkotott, létezik-e igazából megalázóbb s rosszabb dolog a józan önmérsékletnél és az igazságosságnál? Ha az élet javait minden körlát nélkül élvezhetik, csak nem fogják önszántukból urukká tenni a tömeg törvényét, ítéletét, gáncsát? Milyen (c) szánalmassá változtatná őket | a szépséges igazságosság s a józan önmérséklet, ha mint államuk kormányzóit nem juttathatnának többet barátaiknak, mint ellenségeiknek! Nos, Szókratész, te azt állítod, hogy mindig az igazságot keresed, halljad hát, mi az igazság! Bujaság, féktelenség, szabadosság, ha van mód kiélni őket – ebben áll az erény, ebben a boldogság. A többi mind csak szépelgés, természetellenes nézetek, értéktelen locsogás.

(d) XLVII. SZÓKRATÉSZ: Nyíltan s vitézül törsz előre a beszédeddel, Kalliklészem. Mert te világosan kimondod, amit mások is gondolnak, de nem mernek kimondani. Kérlek, továbbra se tégy semmi engedményt, hadd lássuk végre tisztán, milyen a helyes élet. Azt mondd tehát, hogy vágyainkat, ha olyanok akarunk lenni, amilyeneknek lennünk kell, nem szabad fékeznünk, hanem (e) hagyni kell kibontakozni | őket, s gondoskodnunk kell, bárholnan is, a kielégítésükről. Ebben állna az erény, ugye?

KALLIKLÉSZ: Igen ezt állítom.

SZÓKRATÉSZ: Tehát helytelenül nevezik boldognak az olyanokat, akik semmire se szorulnak rá?

KALLIKLÉSZ: Hiszen akkor a kövek meg a halottak volnának a legboldogabbak.

SZÓKRATÉSZ: Különös egy élet ám az is, amelyet te rajzolsz elénk! Éppen nem csodálkoznék, ha Euripidész igazat mondana: „Ki tudja, életünk nem meghalás-e, s ha- (493) lálunk élet?” És mi valójában talán halottak vagyunk. Hallottam is egyszer egy bölcstől, hogy a mostani életünk valójában halál, a testünk sírverem, és hogy lelkünknek az a része, amelyben a vágyak rejtőznek, könnyen hajlik minden szóra és folyton ide-oda dülöngél és hogy egy szellemes mítoszmesélő, gondolom, valami szicíliai vagy itáliai ember, a szavak hasonlósága miatt hordónak (*pithosz*) nevezte el ezt a rábeszélhető (*pithanon*) és hiszékeny (*peisztikon*) lélekrészt, az esztelen (*anoétosz*) embereket beavatatlanoknak (*amüé(b) tosz*), | a féktelen emberekben pedig azt a lélekrészt, ahol a vágyak fészkelnek, mivelhogy egészen zabolátlan s mindenféle nyitott, telhetetlensége miatt feneketlen hordóhoz hasonlította. Ellentétben veled, Kalliklész, azt állítja, hogy az Alvilágban – a láthatatlan világot érti rajta – ezek a legszerencsétlenebbek, a beavatatlanok, és hogy a lyukas hordóba egy másik, hasonlóan lyukas valamivel, egy szitával hordják a vizet. A szitán pe- (c) dig, mint megtudtam, | a lelket értette. A lelket, az esztelennek lelkét azért nevezte szitának, mert át van lyuggatva, azaz megbízhatatlanság és feledékenysége miatt semmit sem tud megőrizni magában. Némileg különös beszéd ez, de nagyon jól bemutatja éppen azt, amit én szeretnék megértetni veled, hogy ennek alapján rábeszélhesselek, ha lehetséges, hogy változtasd meg álláspontodat, s a telhetetlen, zabolátlan életmód helyett válaszd azt, amely mértéket tart, beéri a meglévővel, s jól (d) is lakik vele. De | vajon meggyőztelek-e? Változott-e az álláspontod? Boldogabbnak fogod-e tartani immár a mértéktartókat, mint a fékteleneket? Vagy mesélhetek neked, amennyit akarok, te egy tapodtat se mozdulsz?

KALLIKLÉSZ: Egy tapodtat sem. Ezt helyesen mondtad, Szókratész.

XLVIII. SZÓKRATÉSZ: Várj, előveszek egy másik hasonlatot is, onnan, ahonnan az előzőt. Gondold át, el tudod-e fogadni, hogy a két életmódot, a mértéktartót és a féktelent, két emberhez hasonlítsunk, akiknek sok hore- (e) dójuk van. Az | egyik ember hordói jó karban vannak, színültig telve borral, mézzel, tejjel és így tovább, sok-sok teli hordó, csupa ritka, nehezen kapható és csak nagy fáradtsággal, körültekintéssel beszerezhető itallal. De amikor emberünk megtöltötte hordóit, többé nem kell utánatöltögetnie, gond nélkül élhet, teljes nyugalomban. A másik ember ugyanúgy be tudja szerezni az italokat, mint az első, persze ő is nehézségek árán. Edényei azonban likacsosak s korhadtak, úgyhogy éjjel- (494) nappal töltögetnie kell, hacsak nem akar maró kínokat

kiállni. Íme a két életmód: a féktelenét mondod-e boldogabbnak vagy a mértéktartóét? Vajon sikerült-e ezzel a beszéddel meggyőződnöm téged arról, hogy a mértékletes élet jobb a féktelennél? Vagy nem sikerült?

KALLIKLÉSZ: Nem győztél meg, Szókratész. Mert embe-
rednek, ha megtöltötte hordóit, nincs többé semmi örö-
me, hanem, ahogyan már mondtam, úgy él, akár egy
(b) darab kő. | Ha tele van a hordója, nem örül és nem szo-
morkodik. Márpedig az élet akkor kellemes, ha minél
jobban zajlik.

SZÓKRATÉSZ: De ha az ember sokat tölt, szükségkép-
pen sok ki is folyik, és nagy nyílások kellene, hogy le-
gyen hol kifolynia.

KALLIKLÉSZ: Kétségtelenül.

SZÓKRATÉSZ: Hiszen akkor amiről te beszélsz, az egy
gödény, nem pedig egy halott és nem is egy darab kő.